

31998Y0206(01)

1998 2 6

EUROPOS BENDRIJŲ OFICIALUSIS LEIDINYS

C 39/2

Komisijos pranešimas dėl konkurencijos taisyklių taikymo pašto sektoriui ir tam tikrų valstybės priemonių, susijusių su pašto paslaugomis, vertinimo

(98/C 39/02)

(tekstas svarbus EEE)

PRATARMĖ

Komisijai priėmus Žaliąją knygą dėl vienos bendros pašto paslaugų rinkos plėtros ⁽¹⁾ ir komunikatą Europos Parlamentui ir Tarybai, kuriame išdėstyti konsultacijų dėl Žaliosios knygos rezultatai ir priemonės, kurioms pritaria Komisija ⁽²⁾, vyko nemažai diskusijų dėl pašto sektoriaus būsimo reglamentavimo Bendrijoje. 1994 m. vasario 7 d. rezoliucija dėl Bendrijos pašto paslaugų plėtros ⁽³⁾ Taryba paragino Komisiją pasiūlyti priemones, apibrėžiančias suderintas universaliąsias paslaugas ir galinčias būti rezervuotas pašto paslaugas. 1995 m. liepos mėnesį Komisija pasiūlė priemonių dėl pašto paslaugų paketą, kurį sudarė pasiūlymas, susijęs su Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl Bendrijos pašto paslaugų bendrųjų taisyklių sukūrimo ir paslaugų kokybės gerinimo ⁽⁴⁾, ir šio pranešimo dėl konkurencijos taisyklių taikymo projektas ⁽⁵⁾.

Vadovaujantis 1994 m. vasario 7 d. rezoliucijoje nustatytais principais, šis pranešimas, papildantis Komisijos siūlomas suderintoms priemonėms, remiasi tų diskusijų rezultatais. Jame atsižvelgiama į pastabas, gautas vykstant konsultacijoms dėl šio pranešimo projekto, paskelbto 1995 m. gruodžio mėnesį, Europos Parlamento rezoliucijos projekto ⁽⁶⁾ dėl šio projekto, priimto 1996 m. gruodžio 12 d., ir dėl siūlomos Europos Parlamente ir Taryboje direktyvos.

Komisija mano, kad pašto paslaugos, būdamos svarbi ryšių ir prekybos priemonė, turi gyvybinę reikšmę visai ekonominei ir socialinei veiklai. Atsiranda naujos pašto paslaugos, ir yra būtinas

rinkos užtikrinimas, kad šiame sektoriuje didėtų investicijos ir būtų sukurtos naujos darbo vietos. Kaip pripažįsta Europos Bendrijų Teisingumo Teismas, Bendrijos teisė, ypač EB sutarties konkurencijos taisyklės yra taikomos ir pašto sektoriui ⁽⁷⁾. Teismas pareiškė, kad „valstybinėms įmonėms, kurioms valstybės narės suteikia specialiąsias ir išimtines teises, jos neprivalo nei pradėti taikyti, nei toliau taikyti galiojančias priemones, kurios prieštarauja Sutarties konkurencijos taisyklėms“, ir kad tas taisyklės „reikia skaityti kartu su 90 straipsnio 2 dalimi, kuri numato, kad įmonės, kurioms patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, turi laikytis konkurencijos taisyklių taip, kad tokių taisyklių taikymas nekliudytų nei teisiškai, nei faktiškai atlikti joms skirtas konkrečias užduotis“. Todėl Komisijos dažnai klausama, kokio požiūrio ji ketina laikytis įgyvendindama Sutartyje nustatytas konkurencijos taisykles, susijusias su pašto operatorių veikla ir su valstybės priemonėmis, skirtomis valstybinėms įmonėms ir įmonėms, kurioms valstybės narės suteikia specialiąsias ir išimtines teises pašto sektoriuje.

Šiame pranešime išdėstomas atitinkamų Sutarties nuostatų Komisijos aiškinimas ir orientaciniai principai, pagal kuriuos Komisija Sutarties konkurencijos taisykles ketina atskirais atvejais taikyti pašto sektoriuje, išlaikydama būtinas apsaugos priemones universaliųjų paslaugų teikimui užtikrinti, bei pateikiamos įmonėms ir valstybėms narėms aiškios gairės, kaip išvengti Sutarties pažeidimų. Šis pranešimas nepažeidžia jokių Europos Bendrijų Teisingumo Teismo duodamų aiškinimų.

Be to, šiame pranešime išdėstomas Komisijos požiūris, kurio ji ketina laikytis taikydama konkurencijos taisykles pašto operatoriams ir įvertindama valstybės priemonių, varžančių paslaugos teikimo ir (arba) konkurencijos pašto rinkose laisvę, suderinamumą su Sutarties konkurencijos ir kitomis taisyklėmis. Ir dar jame sprendžiamas klausimas dėl nediskriminacinės priegijos prie pašto tinklo ir apsaugos priemonių, kurių reikia sąžiningai konkurencijai šiame sektoriuje užtikrinti.

⁽¹⁾ COM(91) 476 galutinis.

⁽²⁾ „Bendrijos pašto paslaugų plėtros gairės“ (1993 m. birželio 2 d. COM(93) 247).

⁽³⁾ OL C 48, 1994 2 16, p. 3.

⁽⁴⁾ OL C 322, 1995 12 2, p. 22.

⁽⁵⁾ OL C 322, 1995 12 2, p. 3.

⁽⁶⁾ OL C 20, 1997 1 20, p. 159.

⁽⁷⁾ Ypač sujungtose bylose C-48/90 ir C-66/90, *Nyderlandai ir Koninklijke PTT Nederland ir PTT Post BV prieš Komisiją* [1992] ECR I-565 ir *Byla C-320/91 Procureur du Roi prieš Paul Corbeau* [1993] ECR I-2533.

Ypač dėl to, kad atsiranda naujos privačių ir valstybinių operatorių teikiamos paslaugos, kai kurios valstybės narės pakeitė ar keičia savo pašto teisės aktus siekdamos apriboti savo pašto organizacijų monopolį tuo, kas laikoma būtinu viešųjų interesų tikslams įgyvendinti. Kartu Komisija susiduria su didėjančiu skundų ir bylų pagal konkurencijos teisę skaičiumi, dėl kurių ji turi pareikšti savo poziciją. Todėl šiame etape pranešimas yra tinkama priemonė valstybėms narėms ir pašto operatoriams, įskaitant tuos, kurie turi specialiąsias ir išimtinės teises, pateikti gaires, kaip užtikrinti teisingą konkurencijos taisyklių taikymą. Nors šis pranešimas negali būti visiškai išsamus, jo tikslas – pateikti gaires, kaip svarbiausia teisingai aiškinti Sutarties 59, 85, 86, 90 ir 92 straipsnius atskirais atvejais. Padarydama šį pranešimą Komisija imasi veiksmų suteikti skaidrumo ir palengvinti visų pašto operatorių sprendimus dėl investicijų atsižvelgiant į pašto paslaugų naudotojų interesus Europos Sąjungoje.

Kaip Komisija paaiškino savo 1996 m. rugsėjo 11 d. komunikate dėl „Europos Bendros svarbos paslaugų“⁽¹⁾, solidarumas ir rinkos ekonomikoje taikomos vienodos sąlygos – pagrindiniai Bendrijos tikslai. Prie tų tikslų prisideda bendros svarbos paslaugos. Europiečiai priprato tikėtis aukštos kokybės paslaugų prieinamomis kainomis ir daugelis jų bendros svarbos paslaugas laiko netgi socialinėmis teisėmis.

Konkrečiai pašto sektoriuje vartotojai vis labiau reikalauja galimybės naudotis savo teisėmis ir pageidavimais. Pasaulinė konkurencija verčia įmones, besinaudojančias tokiomis paslaugomis, siekti sandorių geresnėmis kainomis palyginti su jų konkurentų kainomis. Naujos technologijos, tokios kaip faksas ar elektroninis paštas, daro didžiulį spaudimą tradicinėms pašto paslaugoms. Šie pasiekimai kelia susirūpinimą dėl tų paslaugų ateities, taip pat dėl užimtumo ir ekonominės bei socialinės sanglaudos. Šių paslaugų ekonominė reikšmė gana didelė. Todėl yra svarbu modernizuoti ir plėtoti bendros svarbos paslaugas, kadangi jos labai daug prisideda prie Europos konkurencingumo, socialinio solidarumo ir gyvenimo kokybės.

Bendrijos tikslas – remti Europos ekonomikos konkurencingumą vis konkurencingesniame pasaulyje ir vartotojams suteikti

geresnio pasirinkimo galimybes, geresnę kokybę ir žemesnes kainas, kartu padėti įvairiomis politikos kryptimis stiprinti ekonominę ir socialinę valstybių narių sanglaudą bei mažinti tam tikrą nelygybę. Pašto paslaugos šiuo atžvilgiu vaidina pagrindinį vaidmenį. Bendrija yra įsipareigojusi skatinti bendros ekonominės svarbos funkcijas gerindama našumą, kaip iškilmingai patvirtinta naujame 7d straipsnyje, įrašytame Amsterdamo sutartyje. Rinkos jėgos padeda geriau paskirstyti išteklius ir veiksmingiau teikti paslaugas, o pagrindinė nauda tenka vartotojui, nes jis gauna geresnę kokybę mažesne kaina. Tačiau tie mechanizmai kartais turi ribas; dėl to galimą naudą gali pajusti ne visi gyventojai ir socialinės bei teritorinės sanglaudos Sąjungoje skatinimo tikslai gali likti nepasiekti. Valdžios institucijos tuomet turi užtikrinti, kad būtų atsižvelgiama į bendrą svarbą.

Kai kurių bendros svarbos paslaugų tradicinės struktūros, kurios yra paremtos nacionaliniais monopoliais, kelia sunkumų Europos ekonominei integracijai. Tai apima ir pašto monopolius, kurie, net ir tada, kai jie yra pateisinami, gali kliudyti rinkos sklandžiam funkcionavimui, ypač kai dėl jo tampa neprieinamas tam tikras rinkos sektorius.

Svarbiausias uždavinys – užtikrinti sklandžių vienos bendros rinkos reikalavimų, tokių kaip laisvas judėjimas, ekonominė veikla bei dinamizmas, laisva konkurencija, ir bendros svarbos tikslų sąveiką. Ši sąveika turi atnešti naudos atskiriems piliečiams ir visai visuomenei. Tai sunkus pusiausvyros nustatymo uždavinys, nes vartų virpstai nuolat juda: viena bendra rinka plečiasi, o viešosios paslaugos turi prisiderinti prie naujų reikalavimų ir taip pat nestovi vietoje.

Pagrindinis universaliosios paslaugos principas, kurį suformulavo Komisija⁽²⁾, – užtikrinti aukštos kokybės paslaugas visoms visiems prieinamomis kainomis. Universaliosios paslaugos apibrėžiamos principais: lygybė, universalumas, tęstinumas, prietaikomumas; ir gera praktika: atviras valdymas, kainų nustatymas ir finansavimas bei priežiūra, vykdoma struktūrų, nepriklausomų nuo paslaugas teikiančių struktūrų. Tie kriterijai ne visuomet yra įvykdomi nacionaliniu lygiu, tačiau ten, kur jų laikomasi taikant Europos universaliųjų paslaugų sąvoką, jaučiama teigiama įtaka

(1) COM(96) 443 galutinis.

(2) Žr. 8 išnašą.

bendros svarbos paslaugų plėtrai. Universaliosios paslaugos išreiškia Europos visuomenės modelio reikalavimus ir specifinius požymius vykdant politiką, kurioje sujungiama dinamiška rinka, sanglauda ir solidarumas.

Aukštos kokybės universaliosios pašto paslaugos turi didelę svarbą privatiems ir verslo vartotojams. Plėtojant elektroninę komerciją, jų svarba artimoje ateityje dar padidės. Čia pašto paslaugos gali vaidinti ypatingą vaidmenį.

Europos Parlamentas ir Taryba pašto sektoriui priėmė specialią Direktyvą 97/67/EB (toliau – Pašto direktyva). Joje siekiama nustatyti bendras pašto sektoriaus plėtros ir paslaugų kokybės gerinimo taisykles bei laipsniškai ir kontroliuojant atverti rinkas.

Pašto direktyvos tikslas – apsaugoti pašto paslaugas kaip ilgalaiškes universaliasias paslaugas. Valstybės narės ji nustato minimalų suderintą universalųjų paslaugų standartą, įskaitant aukštos kokybės paslaugas visoje šalyje garantuojant reguliarių pristatymą visiems prieinamomis kainomis. Čia įeina laišku, taip pat katalogų ir siuntinių, neviršijančių tam tikros kainos ir svorio, surinkimas, gabenimas, rūšiavimas ir pristatymas. Direktyva taikoma taip pat registruotoms ir apdraustoms (*valeur déclarée*) pašto siuntoms bei pristatymui šalies viduje ir kitose valstybėse. Tinkamai atsižvelgta į tokius dalykus kaip tęstinumas, slaptumas, nešališkumas ir vienodas režimas bei prisitaikymas.

Siekiant garantuoti universalųjų paslaugų finansavimą, sektorius gali būti rezervuotas šių universalųjų paslaugų operatoriams. Pašto direktyvoje yra suderinta rezervuoto sektoriaus apimtis. Pagal Pašto direktyvą valstybės narės gali suteikti išimtinės teisės pašto paslaugas teikti tik tokiu mastu, kokio reikia universaliosioms paslaugoms garantuoti. Be to, Pašto direktyva numato, kokią didžiausią apimtį valstybės narės gali šiam tikslui rezervuoti. Bet kurį papildomą finansavimą, kurio gali reikėti universaliosioms paslaugoms, galima gauti įrašius tam tikrus įsipareigojimus į komercinio operatoriaus frančizę; pavyzdžiui, iš jų gali būti reikalaujama padaryti finansinius įnašus į kompensavimo fondą, kurį tuo tikslu administruoja nuo gavėjo ar gavėjų nepriklausoma struktūra, kaip numatyta Pašto direktyvos 9 straipsnyje.

Pašto direktyva nustato minimalų bendrą universalųjų paslaugų standartą ir bendras rezervuotai sričiai taisykles. Šitai padidina teisinį aiškumą dėl tam tikrų pašto sektoriaus išimtinių ir specialiųjų teisių teisėtumo. Tačiau yra valstybės priemonių, kurios direktyvoje nesprenžiamos ir kurios dėl to gali prieštarauti Sutartyje valstybėms narėms nustatytoms taisyklėms. Autonominei pašto operatorių veiklai taip pat taikomos Sutartyje nustatytos konkurencijos taisyklės.

Sutarties 90 straipsnio 2 dalis numato, kad bendros svarbos paslaugų teikėjams Sutartyje nustatytų taisyklių galima netaikyti, jei tokių taisyklių taikymas kliudytų jiems atlikti bendros svarbos užduotis, už kurias jie yra atsakingi. Tačiau netaikant Sutarties taisyklių, būtina laikytis proporcingumo principo. Šiuo principu siekiama užtikrinti, kad pareiža teikti bendros svarbos paslaugas būtų kuo geriau suderinta su būdais, kuriais paslauga faktiškai teikiama, taigi kad naudojamos priemonės proporcingai atitiktų siekiamus tikslus. Šio principo formuluotė leidžia lanksčiai ir nenukrypstant nuo konteksto išlaikyti pusiausvyrą, tai yra atsižvelgti į techninius ir biudžeto suvaržymus, kurie įvairiuose sektoriuose gali būti skirtingi. Ji taip pat numato kuo geresnę rinkos našumą ir bendros svarbos sąveiką užtikrinant, kad priemonės, naudojamos reikalavimams patenkinti, nekliudytų vienai bendrai Europos rinkai sklandžiai funkcionuoti ir nedarytų prekybos tokio poveikio, kuris prieštarautų Bendrijos interesams ⁽¹⁾.

Taikyti Sutarties taisykles, taip pat taikyti 90 straipsnio 2 dalyje numatytą jų išimtį įmonėms ir valstybės priemonėms galima tik atsižvelgiant į kiekvieną konkretų atvejį. Tačiau, siekiant padidinti priemonių, kurioms netaikoma Pašto direktyva, teisinį aiškumą, atrodo labai pageidautina patikslinti, kaip Komisija aiškina Sutartį ir kokio požiūrio ji ketina laikytis ateityje taikydama tas taisykles. Pirmiausia Komisija mano, kad, vadovaujantis 90 straipsnio 2 dalies nuostatomis dėl universalųjų paslaugų, Sutarties taisyklių taikymas skatintų pašto sektoriaus įmonių konkurencingumą, atneštų naudos vartotojams ir prisidėtų prie bendros svarbos tikslų.

Pašto sektoriui Europos Sąjungoje yra būdingos sritys, kurias valstybės narės yra rezervavusios siekdamas garantuoti universaliasias paslaugas ir kurios dabar Pašto direktyvoje yra suderintos siekiant apriboti iškraipymus tarp valstybių narių. Vadovaudamasi Sutartimi Komisija privalo užtikrinti, kad pašto monopoliai

⁽¹⁾ Žr. 1997 m. spalio 23 d. teismo sprendimą Bylose C-157/94–C-160/94 „Valstybių narių įsipareigojimai — Elektra“ Komisija prieš Nyderlandus (157/94), Italiją (158/94), Prancūziją (154/94), Ispaniją (160/94).

laikytųsi Sutarties taisyklių, ypač konkurencijos taisyklių ir taip užtikrintų didžiausią naudą vartotojams bei apribotų iškraipymo poveikį. Šio tikslo siekdama tokiu būdu, kad konkurencijos taisyklės būtų taikomos atsižvelgiant į kiekvieną konkretų atvejį, Komisija užtikrina, kad monopolio galia nebūtų naudojama apsaugotai dominuojančiai padėčiai išplėsti į liberalizuotą veiklos sritį ar nepateisinamai diskriminacijai didelėms sąskaitoms suteikiant pirmenybę mažųjų naudotojų sąskaita. Komisija taip pat užtikrina, kad pašto monopolis, suteiktas tarpvalstybinių pašto paslaugų srityje, nebūtų naudojamas neteisėtiems kainų karteliams sudaryti ar išlaikyti darant žalą įmonių ir vartotojų interesams Europos Sąjungoje.

Šiame pranešime rinkos dalyviams aiškinamos praktinės konkurencijos taisyklių taikymo pašto sektoriui pasekmės ir galimi nukrypimai nuo šių principų. Jame išdėstyta pozicija, kurios Komisija laikysis egzistuojant Pašto direktyvoje suderintoms specialiosioms ir išimtinėms teisėms, vertindama atskirus atvejus ir bylas Teisingumo Teisme, nacionalinių teismų perduotas pagal Sutarties 177 straipsnį.

1. SĄVOKŲ APIBRĖŽIMAI

Šiame pranešime vartojamos šie sąvokų apibrėžimai ⁽¹⁾:

„pašto paslaugos“ – pašto siuntų rinkimas, rūšiavimas, gabenimas ir pristatymas;

„viešasis pašto tinklas“ – organizacinė sistema ir įvairūs ištekliai, kuriuos universaliųjų paslaugų teikėjai naudoja:

- pašto siuntoms, kurioms taikomas įsipareigojimas teikti universaliąsias paslaugas, surinkti nuo tinklo prieigos taškų per visą teritoriją,
- tvarkydami pašto siuntas ir nustatydami jų maršrutą nuo pašto tinklo prieigos taškų iki skirstymo centro,
- skirstydami siuntas pagal ant jų užrašytus adresus;

⁽¹⁾ Sąvokų apibrėžimai aiškinami atsižvelgiant į Pašto direktyvą ir visus pakeitimus, padarytus ją persvarstant.

„prieigos taškai“ – fiziniai įrenginiai, įskaitant pašto dėžutes, kurie yra įrengti prie viešųjų kelių ar universaliųjų paslaugų teikėjo patalpose, kur klientai pašto siuntas gali palikti viešajam pašto tinklui;

„rinkimas“ – pašto siuntų, paliktų prieigos taškuose, rinkimas;

„skirstymas“ – procesas pradedant rūšiavimu skirstymo centre ir baigiant pašto siuntų pristatymu nurodytu adresu;

„pašto siunta“ – adresuota siunta galutinai parengtos formos, kurią veža universaliųjų paslaugų teikėjas. Be korespondencijos siuntų, pašto siuntas sudaro, pavyzdžiui, knygos, katalogai, laikraščiai, periodiniai leidiniai ir pašto siuntiniai su prekėmis arba neturintys jokios komercinės vertės;

„korespondencijos siuntos“ – rašytinės formos pranešimai ant bet kokios fizinės medžiagos, kuriuos reikia perduoti ir pristatyti adresu, siuntėjo užrašytu ant siuntos ar medžiagos, į kurią ji įvyniota. Knygos, katalogai, laikraščiai ir periodiniai leidiniai nėra korespondencijos siuntos;

„reklaminė pašto siunta“ – siuntos, susidedančios tik iš reklaminio skelbimo, rinkodaros ar reklaminės medžiagos, kurios yra visiškai tapačios, išskyrus adresato pavardę, adresą ir savo identifikavimo numerį bei kitus jų turinio pobūdžio nekeičiančius pakeitimus, ir yra siunčiamos dideliame adresatų skaičiui bei pristatomos adresu, siuntėjo nurodytu ant pačios siuntos ar medžiagos, į kurią ji įvyniota. Kiekvienos valstybės narės nacionalinė reguliavimo institucija turėtų pateikti termino „dideliame adresatų skaičiui“ aiškinimą ir paskelbti atitinkamą jo apibrėžimą. Sąskaitos, sąskaitos-faktūros, finansinės ataskaitos ir kitokie netapatūs pranešimai neturėtų būti laikomi reklamine pašto siunta. Siuntos, kuriose reklaminė pašto siunta yra įvyniota kartu su kitomis siuntomis, neturėtų būti laikoma reklamine pašto siunta. Reklaminės pašto siuntas sudaro siuntos šalies viduje ir tarpvalstybinės siuntos;

„dokumentų perdavimas“ – suteikimas priemonių, įskaitant trečiosios šalies suteiktas *ad hoc* patalpas ir transporto

priemonės, kurios leidžia patiems šios paslaugos abonentams tarpusavy keisti pašto siuntomis;

„greitosios pašto paslaugos“ – paslaugos, kurios, kartu su didesne sparta, didesniu patikimumu surenkant, skirstant ir pristatant siuntas, teikia pagal pageidavimą šias visas ar tik kai kurias papildomas galimybes: garantuoja pristatymą iki nustatytos datos; paima siuntą iš jos kilmės vietos; asmeniškai pristato adresatui; keičia pristatymo adresą ir adresatą siuntos vežimo metu; patvirtina siuntėjui, kad išsiųstoji siunta gauta; stebi ir seka išsiųstas siuntas; teikia asmeniškai paslaugas klientams ir *à la carte* paslaugas. Klientai paprastai yra pasirengę mokėti už šias paslaugas brangiau;

„universalijų paslaugų teikėjas“ – valstybinis ar privatus subjektas, apie kurį pranešta Komisijai, teikiantis valstybėje narėje universaliąsias pašto paslaugas ar tam tikras jų dalis;

„išimtinės teisės“ – valstybės narės garantuojamos teisės, pagal kurias teikti pašto paslaugas įstatymu ar kitu teisės aktu leidžiama vienai įmonei, ir jai taip pat leidžiama teikti pašto paslaugą ar vykdyti veiklą kokioje nors konkrečioje geografinėje teritorijoje;

„specialiosios teisės“ – valstybės narės ribotam įmonių skaičiui suteikiamos teisės įstatymu ar kitu teisės aktu, pagal kurį konkrečioje geografinėje teritorijoje:

— teisės akto leidėjo nuožiūra, bet ne vadovaujantis objektyviais, proporcingais ir nediskriminaciniais kriterijais, apribojamas tokių įmonių, kurioms leidžiama teikti paslaugą ar vykdyti veiklą, skaičius iki dviejų ar daugiau, arba

— ne pagal tokius kriterijus paskiriama keletas konkuruojančių įmonių, kurioms leidžiama teikti paslaugą ar vykdyti veiklą; arba

— ne pagal tokius kriterijus suteikiama įmonei ar įmonėms teisinė ar reguliacinė pirmenybė, kuri daro didelę įtaką kitų įmonių galimybei teikti tą pačią paslaugą ar vykdyti tą pačią veiklą toje pačioje geografinėje teritorijoje panašiomis sąlygomis;

„mokėstis už galutinį pristatymą“ – universalijų paslaugų teikėjo gaunamas atlyginimas už ateinančio tarpvalstybinio pašto,

įskaitant pašto siuntas iš kitos valstybės narės ir iš trečiosios šalies, skirstymą;

„tarpininkas“ – bet kuris ūkio subjektas, kuris etape tarp siuntėjo ir universalijų paslaugų teikėjo surenka pašto siuntas, nustato jų maršrutus ir (arba) atlieka išankstinį rūšiavimą prieš jas perduodamas tos pačios ar kitos šalies viešajam pašto tinklui;

„nacionalinė reguliavimo institucija“ – kiekvienos valstybės narės įstaiga ar įstaigos, kuriai valstybė narė patiki, *inter alia*, reguliavimo funkcijas, kurioms taikoma Pašto direktyva;

„esminiai reikalavimai“ – bendro pobūdžio neekonominės priežastys, kurios paskatina valstybę narę nustatyti pašto paslaugų teikimui tam tikras sąlygas ⁽¹⁾. Tokios priežastys yra: korespondencijos slaptumas, tinklo saugumas vežant pavojingas prekes ir prireikus duomenų apsauga, aplinkos apsauga ir regioninis planavimas.

Į duomenų apsaugą gali įeiti asmens duomenų apsauga, perduotos ar saugomos informacijos slaptumas ir privatumo apsauga.

2. RINKOS APIBRĖŽIMAS IR PADĖTIS PAŠTO RINKOJE

a) Geografinės ir produkto rinkos apibrėžimas

2.1. Sutarties 85 ir 86 straipsniai kaip nesuderinamus su bendrąja rinka draudžia vienos ar kelių įmonių veiksmus, kurie gali neigiamai paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių padarinys yra konkurencijos trukdymas, ribojimas ar iškreipimas ir (arba) piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi bendrojoje rinkoje ar jos didelėje dalyje. Daugiausia dėl to, kad 4.2 punkte nurodyti operatoriai turi išimtinės

(1) Šios svarbios frazės reikšmė Bendrijos konkurencijos teisės kontekste yra paaiškinta 5.3 punkte.

teises, ir dėl to, kad pašto paslaugų teikimui yra nustatomi apribojimai, valstybių narių teritorijos pristatant vietinį paštą, taip pat ateinančių tarpvalstybinių paštą sudaro atskiras geografines rinkas. Kiekviena geografinė rinka sudaro žymią bendrosios rinkos dalį. Nustatant „atitinkamą rinką“, ateinančio tarpvalstybinio pašto kilmės šalis yra nesvarbi.

2.2. Įvairiose valstybėse narėse nusistovėjusios praktikos skirtumai rodo, kad tam tikrais atvejais būtina pripažinti keletą atskirų produktų rinkų. Skirti atskiras produktų rinkas yra svarbu, be visa kita, dėl suteiktų specialiųjų ir išimtinių teisių. Vertindama atskirus atvejus pagal atskiras rinkas ir reguliavimo padėtį valstybėse narėse bei taikydama Pašto direktyvos nustatytą suderintą sistemą, Komisija iš esmės mano, kad egzistuoja keletas atskirų produktų rinkų, tokių kaip pašto ir, pavyzdžiui, reklaminių pašto siuntų bei tarpvalstybinio pašto surinkimo, rūšiavimo, gabenimo ir pristatymo rinkos. Komisija atsižvelgia į tai, kad šios rinkos daugelyje valstybių narių yra visiškai ar iš dalies liberalizuotos. Vertindama atskirus atvejus, Komisija turės galvoje šias rinkas.

2.3. Bendroji laiškų paslauga – tai korespondencijos siuntų pristatymas ant siuntų nurodytu adresu.

Čia neįeina savitarna, tai yra pašto paslaugos, kurias atlieka fizinis ar juridinis asmuo (įskaitant giminingas ar dukterines organizacijas), kuris yra pašto siuntos autorius.

Pagal nusistovėjusią daugelyje valstybių narių praktiką čia taip pat neįeina tokios pašto siuntos, kurios nelaukiamos korespondencijos siuntomis, nes jos susideda iš tapačių to paties raštinio pranešimo kopijų, kuriose nėra jokių pakeitimų, padarytų ką nors pridėdant, išbraukiant ar nurodant, išskyrus adresato pavardę ir adresą. Tokios siuntos – tai žurnalai, laikraščiai, spausdinti periodiniai katalogai, taip pat juos lydinčios ar su jais susijusios prekės ar dokumentai.

Korespondencijos siuntų apibrėžimas taikomas ir reklaminėms pašto siuntoms. Tačiau reklaminėse pašto siuntose nėra asmeninių pranešimų. Reklaminės pašto siuntos – tai konkrečioms ūkio subjektams skirtos komercinių ryšių paslaugos, kuriomis papildomos reklamos žiniasklaidoje. Be to, reklaminių pašto siuntų siuntėjai nebūtinai reikalauja, kad siuntos būtų pristatytos per tokį pat trumpą laiką, per kokį toje pačioje rinkoje kitų klientų reikalavimu pristatomos pirmos klasės laiškų tarifu apmokestinamos siuntos, kaip nurodyta pirmiau. Tai, kad abi paslaugos ne visuomet tiesiogiai sutampa, rodo, kad galima skirti dvi atskiras rinkas.

2.4. Kitos atskiros rinkos – tai, pavyzdžiui, greitųjų pašto paslaugų rinka, dokumentų perdavimo rinka, taip pat naujų paslaugų (kurios visiškai skiriasi nuo tradicinių paslaugų) rinka. Veikla, kurioje sujungiamos naujosios telekomunikacijų paslaugos su tam tikrais pašto paslaugų elementais, gali, bet nebūtinai turi, būti laikoma naujomis paslaugomis, kaip apibrėžta Pašto direktyvoje. Jos gali atspindėti ir tradicinių paslaugų prisitaikymą.

Dokumentų perdavimas skiriasi nuo 2.3 punkte nurodytos rinkos, nes į gabenamų dokumentų perdavimą neįeina pašto siuntų surinkimas ir pristatymas adresatui. Čia teikiamos tik priemonės, pavyzdžiui, trečiosios šalies teikiamos *ad hoc* patalpos ir gabenimas, kurių dėka šios paslaugos abonentai patys tarpusavyje keičiasi pašto siuntomis. Dokumentų perdavimo paslaugos naudotojai – uždaru vartotojų grupių nariai.

Greitosios pašto paslaugos taip pat skiriasi nuo 2.3 punkte nurodytos rinkos, nes čia atsiranda pridėtinė vertė palyginti su pagrindinėmis pašto paslaugomis ⁽¹⁾. Be didesnės spartos, didesnio patikimumo surenkant, gabenant ir pristatant pašto siuntas, greitosios pašto paslaugos apima kai kurias ar visas šias papildomas paslaugas: garantuoja pristatymą iki nustatytos datos; paima siuntą iš siuntėjo adresu; asmeniškai pristato adresatui; keičia pristatymo adresą ir adresatą siuntos vežimo metu; patvirtina siuntėjui, kad siunta pristatyta; stebi ir seka išsiųstas siuntas; teikia asmenišką paslaugą klientams ir siūlo tam tikrą paslaugų asortimentą klientų pageidavimu. Klientai paprastai yra pasirengę mokėti už šias paslaugas brangiau. Paslaugos, kurios gali būti rezervuotos, kaip apibrėžiama Pašto direktyvoje, gali apimti pagreintą vietinės korespondencijos, priskiriamos tai pačiai kainos ir svorio kategorijai, pristatymą.

⁽¹⁾ Komisijos sprendimai 90/16/EEB (OL L 10, 1990 1 12, p. 47) ir 90/456/EEB (OL L 233, 1990 8 28, p. 19).

2.5. Nepažeidžiant Pašto direktyvoje pateikto galimų rezervuoti paslaugų apibrėžimo, bendrųjų laišku paslaugų srityje galima skirti atskiras veiklas, skirtas atskiriems skirtingiems poreikiams tenkinti, ir todėl iš esmės turėtų būti laikomos skirtingomis rinkomis: pašto surinkimo ir rūšiavimo rinka, pašto gabenimo rinka ir, galiausiai, pašto (vietinio ir ateinančio tarpvalstybinio) pristatymo rinka. Šiuo atžvilgiu reikia skirti skirtingas klientų kategorijas. Privatūs klientai reikalauja, kad atskiri produktai ar paslaugos būtų teikiamos kaip viena bendra paslauga. Tačiau verslo klientai, iš kurių 4.2 punkte nurodyti operatoriai gauna daugiausia įplaukų, aktyviai siekia galimybės atskirus galutinės paslaugos komponentus pakeisti alternatyviomis paslaugomis (paslaugos kokybės lygio ir (arba) kainos atžvilgiu), kurias kai kuriais atvejais teikia skirtingi operatoriai arba kurios yra teikiamos subrangovo. Verslo klientai nori rasti pusiausvyrą tarp savitarnos ir pašto operatorių teikiamų paslaugų pranašumų bei trūkumų. Egzistuojantys monopoliai riboja galimybę gauti tokias individualias paslaugas iš išorinių paslaugų teikėjų, bet jie ir kitu atveju pagal rinkos sąlygas ribotų tokių individualių paslaugų teikimą iš išorės. Dėl tokios susidariusios padėties rinkoje nuomonė, kad pašto siuntų surinkimas, rūšiavimas, gabenimas ir pristatymas yra skirtingos rinkos, yra teisinga ⁽¹⁾. Konkurencijos teisės požiūriu gali būti tikslinga skirti keturias rinkas.

Tai ryšku tarpvalstybinio pašto atveju, kai surenka ir gabena ne tas pats pašto operatorius, kuris skirsto. Tai taip pat ryšku vietinio pašto atveju, nes dauguma pašto operatorių už tam tikrą pagal savo viešuosius tarifus nustatytą nuolaidą leidžia dideliems klientams patiems rūšiuoti didelį pašto srautą. Šiomis aplinkybėmis taip pat skiriasi pašto atidavimas tinklui, surinkimas ir mokėjimo būdai. Didesnių įmonių pašto patalpas dabar dažnai aptarnauja tarpininkai, jie parengia ir preliminariai surūšiuoja paštą prieš jį perduodami pašto operatoriui, kuris pasirūpina galutiniu skirstymu. Be to, visi pašto operatoriai leidžia vartotojams dalyvauti jų pašto tinkle, pavyzdžiui, leidžia ar net reikalauja, kad (surūšiuotas) paštas būtų pateikiamas (atiduodamas, paliekamas) ekspeditorių ar rūšiavimo centre. Tai daugeliu atveju užtikrina didesnę patikimumą (paslaugos kokybę), nes pašto paslaugų tiekėjų tinkle išvengiama galimų sutrikimų šaltinių.

b) **Dominuojanti padėtis**

2.6. Kadangi daugumoje valstybių narių 4.2 punkte nurodytas operatorius dėl jam suteiktų išimtinių teisių yra vienintelis operatorius, kuris kontroliuoja viešąjį pašto tinklą, apimančią visą tos valstybės narės teritoriją, toks operatorius nacionalinėje korespondencijos siuntų skirstymo rinkoje turi dominuojančią padėtį, kaip apibrėžta Sutarties 86 straipsnyje. Skirstymas – tai paslauga naudotojui, leidžianti pasiekti svarbią masto ekonomiją, o operatoriai, kurie teikia šią paslaugą, dažniausiai turi dominuojančią padėtį ir pašto surinkimo, rūšiavimo ir gabenimo rinkoje. Be to, įmonė, teikianti skirstymo paslaugas, ypač jei ji aptarnauja ir pašto skyriaus patalpas, turi tą svarbų pranašumą, kad naudotojai ją laiko pagrindine pašto įmone, nes ji labiausiai pastebima, ir todėl jie renkasi ją pirmiausia. Be to, daugumoje valstybių narių tokia dominuojanti padėtis apima ir registruoto pašto bei specialaus pristatymo paslaugas, ir (arba) kai kuriuos siuntinių rinkos sektorius.

c) **Dominuojančią padėtį turinčių pašto operatorių pareigos**

2.7. Pagal Sutarties 86 straipsnio antros pastraipos b punktą piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi gali būti atitinkamos paslaugos ribojimas pažeidžiant vartotojų interesus. Kai valstybė narė 4.2 punkte nurodytam operatoriui suteikia išimtinę teisę teikti paslaugas, kurių ji neteikia arba teikia tokiomis sąlygomis, kurios netenkina klientų poreikių taip, kaip jas tenkintų konkuruojantis ūkio subjektas, valstybė narė skatina tokius operatorius naudojančius tokiomis jiems suteiktomis išimtinėmis teisėmis apriboti atitinkamos paslaugos teikimą, nes šiuo atveju privačios įmonės tokios veiklos veiksmingai vykdyti negali. Tai ypač svarbu tais atvejais, kai pašto paslaugos apsaugos priemonė apriboja kitas paslaugas kitose ar gretutinėse rinkose, tokiose kaip greitojo pašto rinka. Komisija jau yra pareikalavusi, kad kelios valstybės narės panaikintų apribojimus, atsirandančius dėl išimtinių teisių, suteiktų tarptautiniams kurjeriams teikti greitojo pašto paslaugas ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Žr. Komisijos pranešimą dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo taikant Bendrijos konkurencijos teisę (OL C 372, 1997 12 9, p. 5).

⁽²⁾ Žr. 13 išnašą.

Kita galima piktnaudžiavimo rūšis – labai nenašių paslaugų teikimas ir nesinaudojimas techniniais pasiekimais. Tai daro žalą klientams, negalintiems pasirinkti teikėjų. Pavyzdžiui, 1994 m. Komisijos parengtas pranešimas ⁽¹⁾ parodė, kad tais atvejais, kai nėra konkurencijos, valstybėse narėse valstybiniai pašto operatoriai nuo 1990 m. nebuvo pasiekę jokios pažangos standartizuodami matavimus ir svorį. Pranešimas taip pat parodė, kad kai kurie pašto operatoriai slapta subsidijavo tarpusavyje rezervuotas ir nerezervuotas paslaugas (žr. 3.1 ir 3.4 punktus), ir tuo dauguma atvejų buvo galima paaiškinti kainų skirtumą valstybėse narėse 1994 m., dėl to ypač nukentėjo individualūs gyventojai, nes jie naudojami rezervuotomis paslaugomis, kurių kaina yra didesnė, nei turėtų būti, ir jiems netaikomos jokios nuolaidų schemos.

Pateikti pavyzdžiai rodo, jog yra tikimybė, kad, suteikus specialiąsias ar išimtinės teises, pašto operatorių teikiamos paslaugos kokybė prastėja ⁽²⁾, ir jie nesiima priemonių jai gerinti. Tokiais atvejais Komisija gali būti priversta veikti atsižvelgdama į 8.3 punkte paaiškintas sąlygas.

Pirmiau nurodyta analizė parodė, kad, norint patenkinti klientų, ypač individualių gyventojų, negalinčių naudotis kurjerių įmonių ar fakso perdavimo paslaugomis, poreikius, tarpvalstybinių pašto paslaugų kokybę būtina smarkiai pagerinti. Nepriklausomi tyrimai, atlikti 1995 m. ir 1996 m.,

parodė, kad paslaugos kokybė nuo 1994 m. pagerėjo. Tačiau buvo atlikti tik pirmos klasės pašto tyrimai, o pastarojo meto tyrimai rodo, kad kokybė ir vėl truputį suprastėjo.

Dauguma Bendrijos valstybinių pašto operatorių Komisijai vertinti pagal Sutarties konkurencijos taisykles yra pateikę susitarimus dėl mokesčio už galutinį pristatymą. Susitarimo šalys paaiškino, kad jų tikslas – nustatyti sąžiningą kompensaciją už tarpvalstybinio pašto pristatymą, kuri geriau atspindėtų realias sąnaudas ir pagerintų tarpvalstybinio pašto paslaugų kokybę.

- 2.8. Nepateisinamas atsakymas teikti paslaugą taip pat yra piktnaudžiavimas, kurį draudžia Sutarties 86 straipsnis. Dėl tokio elgesio atsirastų paslaugų ribojimas, kaip apibrėžta 86 straipsnio antros pastraipos b punkte, o jei taip būtų elgiamasi tik su kai kuriais naudotojais, – diskriminacija, kuri prieštarauja 86 straipsnio antros pastraipos c punktui, reikalaujančiam, kad tapatiems sandoriams nebūtų taikomos skirtingos sąlygos. Daugumoje valstybių narių 4.2 punkte nurodyti operatoriai tarpininkams suteikia prieigą prie įvairių jų pašto tinklo prieigos taškų. Tačiau prieigos sąlygos, ypač taikomi tarifai, yra laikomos paslapyje ir gali prisidėti prie diskriminacinių sąlygų taikymo. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad jų pašto teisės aktai neskatintų pašto operatorių be pagrindo taikyti skirtingas sąlygas arba neprileisti tam tikrų įmonių.

- 2.9. Nors dominuojanti įmonė turi teisę ginti savo padėtį konkuruodama su konkurentais, jos pareiga – dar labiau nemažinti rinkoje likusias konkurencijos. Tokia išskyrimo praktika gali būti nukreipta prieš esamus rinkoje konkurentus, arba ja gali būti stengiamasi sukliudyti patekti į rinką naujiems dalyviams. Tokio neteisėto elgesio pavyzdžiai gali būti: įmonės, kuri yra vienintelis ar dominuojantis produkto tiekėjas arba kuri kontroliuoja prieigos galimybę prie esminės technologijos ar infrastruktūros, atsisakymas turėti verslo reikalų; grobikiška kainodara ar tam tikrų kainų sumažinimas (žr. 3 punktą); išskirtį skatinantys susitarimai; diskriminacija kaip monopolinio elgesio, siekiančio išskirti konkurentus, dalis; išskirtį skatinančios grąžinimo schemos.

⁽¹⁾ UFC – Que Choisir, Pašto paslaugos Europos Sąjungoje, 1994 m. balandžio mėn.

⁽²⁾ Prieš keletą dešimtmečių daugelyje valstybių narių vartotojai ryšą išsiųstus standartinius laiškus galėjo gauti po pietų. Nuo to laiko paslaugos kokybė nuolat prastėjo, ir svarbiausia pašto pristatymas buvo sumažintas nuo penkių iki vieno karto per dieną (arba kai kuriuose Europos Sąjungos miestuose iki dviejų). Pašto organizacijų paslaugų kokybė suprastėjo dėl išimtinių teisių, nes jos neleido kitoms įmonėms patekti į rinką. Dėl to pašto organizacijos nesistengė padidėjusių algų ir sumažėjusių darbo valandų kompensuoti taikydamos šiuolaikines technologijas, kaip darė įmonės tose pramonės srityse, kurios buvo atviros konkurencijai.

3. KRYŽMINIS SUBSIDIJAVIMAS

b) Pasekmės

a) Pagrindiniai principai

3.1. Kryžminis subsidijavimas reiškia, kad įmonė visas ar dalį savo veiklos sąnaudų vienoje geografinėje ar produkto rinkoje dengia iš veiklos kitoje geografinėje ar produkto rinkoje arba visas ar dalį savo veiklos sąnaudų vienoje geografinėje ar produkto rinkoje priskiria kitos geografinės ar produkto rinkos sąnaudoms. Tam tikromis aplinkybėmis kryžminis subsidijavimas pašto sektoriuje, kur beveik visi operatoriai teikia rezervuotas ir nerezervuotas paslaugas, gali iškreipti konkurenciją ir nugalėti konkurentus pasiūlymais, kuriuos galima įvykdyti ne dėl to, kad paslauga naši (įskaitant masto ekonomiją) ir duoda gerus rezultatus, bet dėl kryžminio subsidijavimo. Pašto sektoriaus plėtotėi labai svarbu vengti kryžminio subsidijavimo, kuris veda prie nesąžiningos konkurencijos.

3.2. Kryžminis subsidijavimas neiškreipia konkurencijos, kai rezervuotos veiklos sąnaudos subsidijuojamos iš kitų rezervuotų paslaugų įplaukų, nes tarp tokių paslaugų konkurencija negalima. Ši subsidijavimo forma kartais gali būti reikalinga, kad 4.2 punkte nurodyti operatoriai galėtų atlikti įsipareigojimą teikti universaliąsias paslaugas vienodomis visiems sąlygomis ⁽¹⁾. Pavyzdžiui, nepelningas laišku pristatymas kaimo vietovėse yra subsidijuojamas įplaukomis iš pelningo laišku pristatymo miesto vietovėse. Tą patį galima pasakyti apie rezervuotų paslaugų teikimo subsidijavimą įplaukomis, gautomis iš atviros konkurencijai veiklos. Be to, nerezervuotos veiklos kryžminis subsidijavimas iš esmės nėra piktnaudžiavimas.

3.3. Priešingai, atviros konkurencijai veiklos subsidijavimas jos sąnaudas priskiriant rezervuotoms paslaugoms gali iškreipti konkurenciją ir pažeisti 86 straipsnį. Toks subsidijavimas gali prilygti įmonės, turinčios Bendrijoje dominuojančią padėtį, piktnaudžiavimui. Be to, monopolinių paslaugų naudotojai turėtų dengti sąnaudas, kurios nėra susijusios su jiems teikiama paslauga. Vis dėlto dominuojančios įmonės per daug konkuruoja kainomis arba gerina savo pinigų srautus gaudamos tik dalinius įnašus į savo pastovias (pridėtines) sąnaudas, nebent kainos yra grobikiškos ar prieštarauja nacionaliniams ar Bendrijos teisės aktams.

3.4. Poskyrio „Dominuojančią padėtį turinčių pašto operatorių pareigos“ 2.7 punkte buvo nurodytas kryžminis subsidijavimas. 4.2 punkte nurodyti operatoriai neturėtų naudoti rezervuotos veiklos pajamų kryžminiam veiklos atviroje konkurencijos srityje subsidijavimui. Tokia praktika gali užkirsti kelią konkurencijai nerezervuotoje srityje, ją apriboti ar iškreipti. Tačiau kai kuriais pateisinamais atvejais, vadovaujantis 90 straipsnio 2 dalies nuostatomis, kryžminis subsidijavimas gali būti laikomas teisėtu, pavyzdžiui, kultūrinio pašto ⁽²⁾ atveju, jei jis taikomas nediskriminaciniu būdu, arba tam tikroms paslaugoms, teikiama socialiai, ekonomiškai ar sveikatos požiūriu nuskriaustiems asmenims. Prireikus Komisija nurodo, kokios kitos Sutarties išimtys yra leistinos. Visais kitais atvejais, atsižvelgiant 3.3 punkte pateiktus nurodymus, 4.2 punkte nurodytų operatorių teikiamų konkurencinių paslaugų kaina turėtų iš esmės prilygti vidutinėms bendrosioms paslaugų teikimo sąnaudoms, nes bendrai patiriamas sąnaudas yra sunku paskirstyti. Tai reiškia, kad dengiamos tiesioginės sąnaudos plius atitinkama operatoriaus dalis nuo bendrųjų ir pridėtinių sąnaudų. Nustatant tą atitinkamą dalį, turėtų būti taikomi objektyvūs kriterijai, pvz., apimtys, sunaudotas laikas (darbas) ar naudojimo intensyvumas. Taikant atitinkamų paslaugų apyvartą kaip kryžminio subsidijavimo kriterijų, būtina atsižvelgti į tai, kad tokia sumanytame plane atitinkamos veiklos apyvarta palaikoma dirbtinai maža. Grobikiška kainodara turi įtakos veiksniams, priklausomiems nuo paklausos, tokiems kaip įplaukos ar pelnas. Jei paslaugos yra sistemingai ir pasirinktinai teikiamos mažesne už vidutinę sąnaudas kaina, Komisija kiekvienu konkrečiu atveju turėtų tirti klausimą pagal 86 straipsnį arba pagal 86 straipsnį ir 90 straipsnio 1 dalį, arba pagal 92 straipsnį.

4. VALSTYBINĖS ĮMONĖS IR SPECIALIOSIOS AR IŠIMTINĖS TEISĖS

4.1. Sutartis įpareigoja valstybes nares valstybinėms įmonėms ir įmonėms, kurioms jos suteikia specialiąsias ar išimtinės teisės, nesiimti jokių priemonių ir netaikyti galiojančių priemonių, kurios prieštarauja Sutarties taisyklėms (90 straipsnio

⁽¹⁾ Žr. Pašto direktyvos konstatuojamosios dalies 16 ir 28 punktus bei 5 skyrių.

⁽²⁾ UPU vadinamam „proto kūriniu“, į jį įeina knygos, laikraščiai, periodiniai leidiniai ir žurnalai.

1 daliai). Sąvoka „įmonė“ apima kiekvieną asmenį ar juridinį asmenį, vykdančią ūkio veiklą, nesvarbu, koks yra subjekto teisinis statusas ir jo finansavimo būdas. Pašto siuntų surinkimas, rūšiavimas, gabenimas ir skirstymas yra ūkinė veikla ir tokios paslaugos paprastai teikiamos už atlygį.

Sąvoka „valstybinė įmonė“ apima kiekvieną įmonę, kuriai valdžios institucijos gali turėti esminę tiesioginę ar netiesioginę įtaką dėl to, kad įmonė joms priklauso nuosavybės teise, jos finansiškai joje dalyvauja arba dėl įmonę reglamentuojančių taisyklių ⁽¹⁾. Galima tarti, kad valdžios institucijos turi esminę įtaką, kai valdžios institucijos tiesiogiai ar netiesiogiai valdo didžiąją dalį įmonės pasirašyto kapitalo, turi daugumą balsų pagal įmonės išleistas akcijas arba gali paskirti daugiau kaip pusę administracinių, valdymo ar priežiūros organų narių. Tokiomis įmonėmis laikytini organai, kurie sudaro valstybės narės administracijos dalį ir kurie organizuoti teikia pašto paslaugas trečiosioms šalims už atlygį. Įmonės, kurioms yra suteiktos specialiosios ar išimtinės teisės, pagal 90 straipsnio 1 dalį gali būti valstybinės ir privačios.

4.2. Nacionaliniai teisės aktai dėl pašto operatorių, kuriems valstybės narės yra suteikusių specialiąsias ar išimtinės teises teikti tam tikras pašto paslaugas, yra priskiriami „priemonėms“ kaip apibrėžta Sutarties 90 straipsnio 1 dalyje ir turi būti vertinami pagal tas Sutarties nuostatas, kurios tame straipsnyje nurodytos.

Be valstybių narių išpareigojimų pagal 90 straipsnio 1 dalį, valstybinėms įmonėms ir įmonėms, kurioms suteiktos specialiosios ar išimtinės teisės, taikomi 85 ir 86 straipsniai.

4.3. Daugelyje valstybių narių specialiosios ir išimtinės teisės taikomos tokioms paslaugoms kaip tam tikrų pašto siuntų surinkimas, gabenimas ir skirstymas, taip pat būdui, kuriuo tos paslaugos teikiamos, pavyzdžiui, išimtinė teisė įtaisyti pašto dėžutes prie viešųjų kelių ar išleisti pašto ženklus su atitinkamos valstybės pavadinimu.

5. LAISVĖ TEIKTI PASLAUGAS

a) Pagrindiniai principai

5.1. Specialiųjų ar išimtinių teisių suteikimas vienam ar keliems operatoriams, nurodytiems 4.2 punkte, teikti tam tikrų kategorijų pašto siuntų surinkimo, įskaitant viešąjį surinkimą, gabenimo ir skirstymo paslaugas neišvengiamai riboja kitose valstybėse narėse arba toje pačioje valstybėje įsisteigusių įmonių galimybes teikti tokias paslaugas. Jei tokių įmonių tvarkomų pašto siuntų siuntėjai ar adresatai yra kitose valstybėse narėse, šitoks ribojimas įgauna tarpvalstybinį pobūdį. Praktiškai pašto paslaugų teikimo apribojimus kaip apibrėžta Sutarties 59 straipsnyje ⁽²⁾ sudaro draudimas tam tikrų kategorijų pašto siuntas perduoti kitoms valstybėms narėms, įskaitant atvejus, kai perdavimą atlieka tarpininkai, taip pat draudimas skirstyti tarpvalstybinį pašta. Pašto direktyva nustato pateisinamus pašto paslaugų teikimo apribojimus.

5.2. Sutarties 66 straipsnis kartu su 55 ir 56 straipsniais nustato išimtis iš 59 straipsnio. Kadangi tai yra išimtis iš pagrindinio principo, jas reikia aiškinti su tam tikrais apribojimais. Išimtis pagal 55 straipsnį taikomos tik specialaus pašto perdavimui ir skirstymui, t. y. pašto, atsirandančio teisminių ar administracinių procesų metu, kuris bent jau atskirais atvejais yra susijęs su oficialiosios valdžios vykdymu, ypač su pranešimais dėl teisminių ar administracinių procedūrų vykdymo. Todėl, siekiant apsaugoti viešuosius interesus, tokių pašto siuntų perdavimui ir skirstymui valstybės narės teritorijoje gali būti taikomas reikalavimas turėti licenciją (žr. 5.5 punktą). Kitos nukrypimo nuo Sutarties sąlygos, išvardytos tose nuostatose, pašto paslaugoms paprastai netinka. Vien tik tokios paslaugos negali kelti grėsmės viešajai politikai ir negali daryti poveikio žmonių sveikatai.

5.3. Teisingumo Teismo precedentų teisėje iš esmės leidžiama kitaip nukrypti laikantis privalomų reikalavimų, jei nukrypimai atitinka bendros svarbos neekonominius esminius reikalavimus, jei jie yra taikomi be diskriminacijos, yra tikslingi ir proporcingi siekiamiems tikslams. Pašto paslaugų srityje esminiai reikalavimai, kuriuos Komisija laiko pateisinamais laisvės teikti pašto paslaugas apribojimams, – tai duomenų apsauga taikant šioje srityje suderintas priemones,

⁽¹⁾ Komisijos direktyva 80/723/EEB dėl finansinių santykių tarp valstybių narių ir valstybės įmonių skaidrumo, OL L 195, 1980 7 29, p. 35.

⁽²⁾ Principų, kylančių iš 59 straipsnio bendrą aiškinimą žr. Komisijos aiškinamajame komunikate dėl laisvo paslaugų judėjimo per sienas (OL C 334, 1993 12 9, p. 3).

korespondencijos slaptumas, tinklo saugumas vežant pavojingas prekes, taip pat Sutarties nuostatomis pateisinamais atvejais – aplinkos apsauga ir regioninis planavimas. Atvirkščiai, Komisija nelaiko pateisinamu laisvės teikti pašto paslaugas apribojimo dėl vartotojų apsaugos, kadangi šį bendros svarbos reikalavimą galima įvykdyti bendraisiais teisės aktais dėl sąžiningos prekybos ir vartotojų apsaugos. Laisvė teikti pašto paslaugas didina naudą vartotojams, jei išsipareigojimai teikti universaliąsias paslaugas yra gerai apibrėžti remiantis Pašto direktyva ir gali būti įvykdomi.

5.4. Todėl Komisija mano, kad bet kuri specialioji ar išimtinė teisė, ribojanti tarpvalstybinių pašto paslaugų teikimą, turi būti pateisinta atsižvelgiant į Sutarties 90 ir 59 straipsnius. Šiuo metu specialiosios ir išimtinės teisės, kurių taikymas neperžengia Pašto direktyvoje apibrėžtų rezervuotų paslaugų ribų, yra *prima facie* pateisinamos pagal 90 straipsnio 2 dalį. Kai kuriose valstybėse narėse, pavyzdžiui, Danijoje, Nyderlanduose, Suomijoje, Švedijoje ir Jungtinėje Karalystėje, siunčiamo tarpvalstybinio pašto paslaugos yra *de jure* ar *de facto* liberalizuotos.

b) Pasekmės

5.5. Tvirtindamos Pašto direktyvoje nurodytas priemones, valstybės narės privalo sureguliuoti pašto paslaugas. Kai valstybės narės riboja pašto paslaugas siekdamos vykdyti universaliąsias paslaugas ir laikytis esminių reikalavimų, tokio teisinio akto turinys turi atitikti siekiamą tikslą. Paprastai išsipareigojimų vykdymas užtikrinamas grupinėmis licencijomis ir deklaracijomis, kuriose pašto paslaugų teikėjai nurodo savo pavardę, teisinį statusą, oficialų pavadinimą ir adresą bei pateikia trumpą savo siūlomų visuomenei paslaugų aprašymą. Individualios licencijos turėtų būti taikomos tik specifinėms pašto paslaugoms, kai įrodoma, kad mažiau ribojančios procedūros negali užtikrinti tų tikslų. Valstybės narės gali būti paragintos konkrečiais atvejais Komisijai pranešti apie priemones, kurias jos priima, kad Komisija galėtų įvertinti jų proporcingumą.

6. VALSTYBIŲ NARIŲ PRIIMTOS PRIEMONĖS

a) Pagrindiniai principai

6.1. Valstybės narės gali laisvai apibrėžti, kas yra bendros svarbos paslaugos, suteikti specialiąsias ar išimtinės teises, kurių reikia joms teikti, reguliuoti jų valdymą ir prirėkus finansuoti jas. Tačiau pagal Sutarties 90 straipsnio 1 dalį valstybės narės valstybinėms įmonėms ir įmonėms, kurioms jos suteikia specialiąsias ar išimtinės teises, negali priimti jokių priemonių ar taikyti galiojančių priemonių, jei jos prieštarauja Sutarties taisyklėms, ypač konkurencijos taisyklėms.

b) Pasekmės

6.2. Universalus surinkimo ir skirstymo tinklo eksploatavimas 4.2 punkte nurodytam operatoriui suteikia didelį pranašumą teikiant ne tik rezervuotas ar liberalizuotas paslaugas, atitinkančias universaliųjų paslaugų apibrėžimą, bet ir kitas (ne-universaliąsias pašto) paslaugas. Draudimas pagal 90 straipsnio 1 dalį ir 86 straipsnio b punktą draudžia be jokio objektyvaus pateisinimo pasinaudoti dominuojančia padėtimi vienoje rinkoje tam, kad būtų galima įgyti galią atskirose susijusiose ar gretutinėse rinkose, ir dėl to kiltų pavojus, kad tose rinkose bus panaikinta konkurencija. Šalyse, kuriose korespondencijos siuntų vietinis pristatymas yra liberalizuotas, pavyzdžiui, Ispanijoje, ir monopolis apsiriboja tik tarp miestiniu transportu ir pristatymu, pasinaudojimas dominuojančia padėtimi tam, kad monopolis būtų išplėstas iš šios pastarosios rinkos į pirmąją, būtų dėl to nesuderinamas, nesant konkretaus pateisinimo, su Sutarties nuostatomis, jei bendros ekonominės svarbos paslaugų funkcionavimui nebūtų anksčiau kilęs pavojus. Komisija mano, kad būtų tikslinga, jei valstybės narės praneštų Komisijai apie visus specialiuųjų ir išimtinių teisių išplėtimo atvejus ir jų pateisinimus.

6.3. Pašto paslaugų teikimo apribojimai gali daryti poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai, nes kiti pašto paslaugų

teikėjai, nenurodyti 4.2 punkte, gali siūsti pašta ir kitas valstybes nares ir iš jų, ir apribojimai gali trukdyti tarpvalstybinės paslaugas teikiantiems operatoriams kitose valstybėse narėse.

6.4. Kaip paaiškinta 8 punkto b poskyrio vii papunktyje, valstybės narės turi stebėti prieigos sąlygas ir naudojimąsi specialiosiomis ir išimtinėmis teisėmis. Nebūtinai dėl to jos turi steigti naujus organus, bet 4.2 punkte nurodytiems operatoriams ar su jais susijusiam (teisiškai, administraciškai ar struktūriškai) organui jos neturi teikti išimtinių teisių ir apskritai pašto operatorių veiklos priežiūros įgaliojimų⁽¹⁾. Dominuojančią padėtį turinčiai įmonei neturi būti leidžiama naudotis tokiais galiomis prieš savo konkurentus. Labai svarbu išlaikyti priežiūros institucijos teorinį ir praktinį nepriklausomumą nuo prižiūrimų įmonių. Neiškreiptos konkurencijos sistemą, kurios reikalauja Sutartis, galima užtikrinti tik tuo atveju, jei bus garantuotos vienodos galimybės visiems ūkio subjektams, įskaitant slaptą verslo informaciją. Leisti operatoriui tikrinti savo konkurentų deklaracijas arba suteikti įmonei savo konkurentų priežiūros galias, arba būti susietam su licencijų išdavimu reiškia suteikti tokiai įmonei komercinę informaciją apie jos konkurentus ir turėti galimybę daryti jiems įtaką.

7. PAŠTO OPERATORIAI IR VALSTYBĖS PAGALBA

a) Principai

Kai kurie 4.2 punkte nurodyti operatoriai dirba labai pelningai, tačiau atrodo, kad daugumos pašto operatorių veikla yra finansiškai nuostolinga arba ties lūžio riba, nors informacija apie finansinius rezultatus būna ribota, nes palyginti nedaug operatorių reguliariai skelbia auditui tinkamai parengtą svarbią informaciją. Tačiau tiesioginė finansinė parama subsidijų forma arba netiesioginė parama, tokia kaip atleidimas nuo mokesčių, yra kai kurioms pašto paslaugoms teikiama, nors jos dydis dažnai nėra skaidrus.

Pagal Sutartį Komisija yra atsakinga už tai, kad būtų įgyvendintas 92 straipsnis, kuriame sakoma, kad valstybės pagalba,

turinti įtakos Bendrijos valstybių narių tarpusavio prekybai, yra nesuderinama su bendrąja rinka, išskyrus tam tikras aplinkybes, kai daroma ar gali būti daroma išlyga. Nepažeidžiant 90 straipsnio 2 dalies, pašto paslaugoms taikytini 92 ir 93 straipsniai⁽²⁾.

Vadovaujantis 93 straipsnio 3 dalimi, reikalaujama, kad valstybės narės Komisijai praneštų apie visų planų suteikti pagalbą ar pakeisti galiojančias pagalbos priemones patvirtinimus. Be to, reikalaujama, kad Komisija stebėtų pagalbą, kuriai pirmiau buvo duotas leidimas arba kuri buvo pradėta teikti prieš Sutarties įsigaliojimą arba prieš atitinkamos valstybės narės įstojimą.

Šiuo metu visiems universaliųjų paslaugų teikėjams taikoma 1980 m. birželio 25 d. Komisijos direktyva 80/723/EEB dėl finansinių santykių tarp valstybių narių ir valstybės įmonių skaidrumo⁽³⁾ su paskutiniaisiais pakeitimais, padarytais Direktyva 93/84/EEB⁽⁴⁾. Be reikalavimo, kad 4.2 punkte nurodytų operatorių finansinės ataskaitos, aptartos 8 punkto b poskyrio vii papunktyje, būtų skaidrios, valstybės narės privalo užtikrinti, kad jų santykiai su tais operatoriais būtų skaidrūs, kaip reikalauja direktyva, ir būtų aiškiai nurodyta:

- a) viešosios lėšos, suteikiamos tiesiogiai, įskaitant atleidimą nuo mokesčių ar jų sumažinimą;
- b) viešosios lėšos, suteikiamos per kitas valstybines įmones ar finansų įstaigas;
- c) tų viešųjų lėšų faktinis panaudojimas.

Viešųjų lėšų skyrimu Komisija pirmiausia laiko:

- a) veiklos nuostolių kompensavimą;
- b) kapitalo suteikimą;

⁽¹⁾ Žr. bylą C-18/88 RTT prieš GB-Inno-BM [1991] ECR I-5981, 25–28 dalys.

⁽²⁾ Byla C-387/92 Banco de Credito Industrial prieš Ayuntamiento Valencia [1994] ECR I-877.

⁽³⁾ OL L 195, 1980 7 29, p. 35.

⁽⁴⁾ OL L 254, 1993 10 12, p. 16.

- c) negrąžintinas dotacijas ar paskolas lengvatinėmis sąlygomis;
- d) finansinių pranašumų suteikimą atsisakant pelno ar grąžintinų sumų;
- e) įprastai gaunamų pajamų iš panaudotų viešųjų lėšų atsisakymą;
- f) valdžios institucijų skiriamos finansinės naštos kompensavimą.

b) **90 ir 92 straipsnių taikymas**

Komisija yra tikrinusi keletą mokestinių lengvatų, kurios buvo suteiktos tam tikram pašto operatoriui remiantis 92 straipsniu, ryšium su Sutarties 90 straipsniu. Komisija siekė patikrinti, ar mokestinės lengvatos gali būti naudojamos operatoriaus veiklos atviruose konkurencijai sektoriuose kryžminiam subsidijavimui. Tuo metu pašto operatorius neturėjo analitinės sąnaudų apskaitos sistemos, kuri būtų leidusi Komisijai atskirti rezervuotą veiklą nuo konkurencinės veiklos. Atitinkamai remdamasi toje srityje atliktų analizių rezultatais, Komisija įvertino pašto operatoriaus papildomas sąnaudas dėl įsipareigojimo teikti universaliasias paslaugas palyginti su mokestinėmis lengvatomis. Komisija priėjo išvadą, kad sąnaudos buvo didesnės negu tos lengvatos, ir todėl nusprendė, kad tiriamoji mokesčių sistema negali sąlygoti operatoriaus veiklos konkurencinėse srityse kryžminio subsidijavimo ⁽¹⁾.

Pažymėtina, kad savo sprendime Komisija paragino atitinkamą valstybę narę užtikrinti, kad pašto operatorius įdiegtų analitinę sąnaudų apskaitos sistemą, ir iš jo būtų reikalaujama metinės ataskaitos, leidžiančios stebėti, kaip jis laikosi Bendrijos teisės.

Pirmosios Instancijos Teismas palaikė Komisijos sprendimą ir pareiškė, kad mokesčių lengvatos tam pašto operatoriui yra

valstybės pagalba, kuri, remiantis 90 straipsnio 2 dalimi, panaudoja 92 straipsnio 1 dalies draudimo išimtimi ⁽²⁾.

8. BENDROS EKONOMINĖS SVARBOS PASLAUGA

a) Pagrindiniai principai

8.1. Sutarties 90 straipsnio 2 dalis leidžia daryti išimtį iš Sutarties taisyklių, kai tų taisyklių taikymas teisiškai ar faktiškai kliudo 4.2 punkte nurodytiems operatoriams atlikti jiems skirtą uždavinį, t. y. teikti bendros ekonominės svarbos paslaugą. Nepažeidžiant valstybių narių teisių apibrėžti konkrečius bendros svarbos paslaugų reikalavimus, šis uždavinys pirmiausia reiškia, kad turi būti teikiamos ir palaikomos universaliosios viešosios pašto paslaugos garantuojant prieinamus, ekonomiškus ir skaidrius tarifus visoje šalyje už prieigą prie viešojo pašto tinklo iš nedidelio atstumo atitinkamomis darbo valandomis, įskaitant pašto siuntų surinkimą iš prienamų pašto dėžučių ar surinkimo punktų visoje teritorijoje ir tokių siuntų pristatymą laiku ant jų nurodytu adresu, taip pat susijusias paslaugas, kurias visuotinai teikti garantuojant jų nurodytą kokybę yra patikėta tiems operatoriams kokiu nors teisės aktu. Universaliosios paslaugos turi būti plėtojamos reaguojant į socialines, ekonomines ir technines sąlygas bei vartotojų paklausą.

Bendrieji interesai reikalauja, kad Bendrijoje funkcionuotų tikrai integruotas viešasis pašto tinklas, leidžiantis našiai plauti informaciją ir taip, viena vertus, didintų Europos pramonės konkurencingumą, plėtotų prekybą ir prisidėtų prie didesnės regionų ir valstybių narių sanglaudos, antra vertus, gerintų socialinę Sąjungos piliečių bendravimą. Apibrėžiant rezervuotas sritis būtina atsižvelgti į finansinius išteklius, kurių reikia bendros ekonominės svarbos paslaugai teikti.

8.2. Finansiniai ištekliai viešojo tinklo priežiūrai ir tobulinimui daugiausia vis dar gaunami iš 2.3 punkte nurodytos veiklos. Šiuo metu nesant suderinimo Bendrijos lygiu, dauguma

⁽¹⁾ Byla NN 135/92, OL C 262, 1995 10 7, p. 11.

⁽²⁾ Byla T-106/95 FFSA prieš Komisiją [1997] ECR II-229.

valstybių narių turi nustatytas monopolio ribas pagal pašto siuntos svorį. Kai kurios valstybės narės taiko svorio ir kainos ribas, o viena valstybė narė taiko tik kainos ribą. Atrodo, kad Komisijos surinkta informacija apie įplaukas, gautas iš pašto srautų valstybėse narėse, rodo, jog viešojo pašto tinklo priežiūrai ir gerinimui garantuoti įprastomis aplinkybėmis galėtų pakakti išsaugoti specialiąsias ir išimtinės teises šioje rinkoje.

Paslaugos, kurioms valstybės narės gali rezervuoti specialiąsias ir išimtinės teises tokiu mastu, kad būtų galima užtikrinti universaliausias paslaugas, yra suderintos Pašto direktyvoje. Tokiu mastu, kokių valstybės narės šioms paslaugoms suteikia specialiąsias ar išimtinės teises, šios paslaugos tam tikrais atvejais laikomos atskira produkto rinka, ypač reklaminės pašto siuntos, ateinančio tarpvalstybinio pašto skirstymas, išeinantis tarpvalstybinis paštas, pašto siuntų surinkimas, rūšiavimas ir gabenimas. Komisija atsižvelgia į tai, kad tos rinkos daugelyje valstybių narių yra visiškai ar iš dalies liberalizuotos.

8.3. Taikydama konkurencijos ir kitas atitinkamas Sutarties taisykles pašto sektoriui, Komisija, tirdama skundą arba savo pačios iniciatyva vertindama, ar rezervuotos sritys apimtų galima pateisinti pagal 90 straipsnio 2 dalį, atsižvelgia į suderintą apibrėžimą, pateiktą Pašto direktyvoje. Atspirties taškas čia – prielaida, kad specialiosios ar išskirtinės teisės rezervuotoje srityje, apibrėžtoje Pašto direktyvoje, pateisinamos *prima facie* pagal 90 straipsnio 2 dalį. Tačiau ši prielaida gali būti atmesta, jei faktai rodo, kad apribojimas neatitinka 90 straipsnio 2 dalies sąlygų ⁽¹⁾.

8.4. Reklaminė pašto siuntų rinka dar tik atsiranda ir skirtingais tempais plėtojasi įvairiose valstybėse narėse, dėl to Komisijai šiame etape sunku nurodyti bendrus valstybių narių

įsipareigojimus šios paslaugos atžvilgiu. Su reklaminėmis pašto siuntomis susijusios dvi pagrindinės problemos – klientų galimas piktnaudžiavimas jo tarifais ir liberalizavimu siekiant apeiti rezervuotas 8.2 punkte nurodytas paslaugas (rezervuotos siuntos perduodamos per kitus operatorius, lyg jos būtų nerezervuotos reklaminio pašto siuntos). Tų valstybių narių, kurios neriboja reklaminė pašto siuntų paslaugų, pavyzdžiui, Ispanijos, Italijos, Nyderlandų, Austrijos, Švedijos ir Suomijos, duomenų dar negalima galutinai ir apibendrintai įvertinti. Dėl to manoma, kad tikslinga kiekvieną konkretų atvejį spręsti atskirai. Jei dėl tam tikrų aplinkybių tai yra būtina ir tai nepažeidžia 8.3 punkto, valstybės narės, siekdamos išvengti dirbtinių srauto iškraipymų ir didelio įplaukų destabilizavimo, gali ir toliau taikyti apribojimus reklaminė pašto siuntų paslaugoms arba pradėti taikyti licencijas.

8.5. Ateinančio tarpvalstybinio pašto skirstymo sistema, pagal kurią pristatymo valstybės narės operatorius gauna mokesčių už galutinį pristatymą iš siuntos kilmės valstybės narės operatoriaus, šiuo metu yra persvarstoma siekiant suderinti mokesčių už galutinį pristatymą su faktinėmis sąnaudomis, nes dauguma atvejų jis yra per mažas.

Nepažeisdamos 8.3 punkto, valstybės narės gali ir toliau taikyti tam tikrus galiojančius ateinančio tarpvalstybinio pašto skirstymo apribojimus ⁽²⁾ siekdamos išvengti, kad srautas nebūtų dirbtinai nukreipiamas kitur, nes tai padidintų tarpvalstybiniam paštui tenkančią dalį Bendrijoje. Tokie apribojimai gali būti taikomi tik siuntoms, galinčioms būti priskirtoms rezervuotinai paslaugų sričiai. Vertindama atskirus atvejus, Komisija atsižvelgia į svarbias specifines aplinkybes valstybėse narėse.

8.6. Pašto siuntų surinkimą, rūšiavimą ir gabenimą pašto operatoriai daugelyje valstybių narių jau atvėrė arba šiuo metu atveria trečiosioms šalims. Atsižvelgdamos į tai, kad dėl

⁽¹⁾ Išimties, nurodytos 90 straipsnio 2 dalyje, taikymo apribojimus žr. Teisingumo Teismo pozicijoje šiose bylose: Byla C-179/90 *Merci convenzionali porto di Genova prieš Siderurgica Gabrielli* [1991] ECR I-1979; Byla C-41/90 *Klaus Höfner ir Fritz Elser prieš Macroton* [1991] ECR I-5889.

⁽²⁾ Tai ypač gali būti taikoma paštui iš vienos valstybės, kurį perduoda komercinės įmonės kitai valstybei, kad jis vėliau per tos kitos valstybės operatorių patektų į viešąjį pašto tinklą.

tokio atvėrimo įplaukos įvairiose valstybėse narėse gali slyti priklausomai nuo padėties, kai kurios valstybės narės, nepažeisdamos 8.3 punkto, gali, jei būtina dėl tam tikrų aplinkybių, tarpininkų vykdomam pašto siuntų surinkimui, rūšiavimui ir gabenimui ⁽¹⁾ ir toliau taikyti tam tikrus galiojančius apribojimus, kad 4.2 punkte nurodytiems operatoriams būtų suteikta būtina galimybė persitvarkyti. Tačiau tokie apribojimai iš esmės turėtų būti taikomi tik pašto siuntoms, kurioms taikomas galiojantis monopolis, neturėtų riboti to, kas jau yra priimta atitinkamoje valstybėje narėje, ir turėtų neprieštarauti nediskriminacinės prieigos prie pašto tinklo principui, išdėstytam 8 punkto b poskyrio vii papunktyje.

b) **90 straipsnio 2 dalies taikymo pašto sektoriui sąlygos**

Šios sąlygos turėtų būti taikomos 90 straipsnio 2 dalyje nustatytiems išimtims:

i) *Kitų pašto paslaugų liberalizavimas*

Išskyrus tas paslaugas, kurioms būtinas rezervavimas ir kurias Pašto direktyva leidžia rezervuoti, valstybės narės turėtų atšaukti visas specialiąsias ir išimtinės teisės teikti pašto paslaugas, išskyrus su oficialios valdžios funkcijų vykdymu susijusio pašto paslaugas, tokiu mastu, kuris 4.2 punkte nurodytiems operatoriams nei teisiškai, nei faktiškai netrukdytų atlikti jiems skirtų bendros ekonominės svarbos paslaugų, ir jos turėtų imtis visų būtinų priemonių užtikrinti visų ūkio subjektų teisę teikti pašto paslaugas.

Tai nekluduoja valstybėms narėms prireikus tokių paslaugų teikimui taikyti deklaracijų procedūras ar grupines licencijas arba individualių licencijų procedūras, kuriomis siekiama įgyvendinti esminius reikalavimus ir apsaugoti universaliąsias

paslaugas. Tokiu atveju valstybės narės turėtų užtikrinti, kad tokiose procedūrose numatytos sąlygos būtų skaidrios, objektyvios, be diskriminacijos padarinių ir kad būtų veiksminga procedūra kreiptis į teismus su skundais dėl atsisakymo išduoti licencijas.

ii) *Švelnesnių apribojimų bendros ekonominės svarbos paslaugoms užtikrinti nebuvimas*

Išimtinės teisės gali būti suteiktos arba toliau paliktos galioti tik tais atvejais, kai yra būtinos bendros ekonominės svarbos užduotims užtikrinti. Daugelyje sričių naujų įmonių atėjimas į rinką dėl jų specifinių gebėjimų ir patirties gali padėti realizuoti bendros ekonominės svarbos paslaugas.

Jei 4.2 punkte nurodytas operatorius neteikia patenkinamai visų universaliosios paslaugos elementų, kurių reikalauja Pašto direktyva (pvz., konkrečioje valstybėje narėje galimybė kiekvienam piliečiui, ypač jei jis gyvena atokesniame rajone, gauti laikraščius, žurnalus ir knygas), netgi esant visuotiniam pašto tinklui ir specialiosioms ar išimtinėms teisėmis, atitinkama valstybė narė privalo imtis priemonių ⁽²⁾. Užtuot plėsdamos jau suteiktas teises, valstybės narės turėtų sudaryti konkurentams galimybę teikti paslaugas ir tai darydamos jos gali tiems konkurentams, be esminių reikalavimų, taikyti dar ir papildomus išipareigojimus. Visi tie išipareigojimai turėtų būti objektyvūs, nediskriminaciniai ir skaidrūs.

iii) *Proporcingumas*

Be to, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad specialiųjų ir išimtinių teisių taikymo sritis būtų proporcinga bendrai ekonominei svarbai, kuriai tos teisės tarnauja. Drausti savitarną, t. y. drausti fiziniam ar juridiniam asmeniui (įskaitant giminingą ar dukterinę organizaciją), kuris yra pašto siuntos autorius, atlikti pašto paslaugas ar jo vardu veikiančiai trečiajai šaliai

⁽¹⁾ Net monopolinėmis sąlygomis siuntėjams turi būti leidžiama laisvai naudotis tam tikromis tarpininkų teikiamomis paslaugomis, kaip antai išankstinis rūšiavimas prieš perduodant pašto operatoriumi.

⁽²⁾ Pašto direktyvos 3 straipsnis reikalauja, kad valstybės narės užtikrintų vartotojų teisę į universaliąsias paslaugas.

rinkti ar gabenti tokias pašto siuntas būtų, pavyzdžiui, neproporcinga tikslui užtikrinti pakankamus išteklius viešajam pašto tinklui. Valstybės narės taip pat privalo koreguoti tokių specialiųjų ar išimtinių teisių taikymo sritį pagal poreikių ir sąlygų, kuriomis teikiamos pašto paslaugos, pokyčius ir atsižvelgdamos į valstybės pagalbą, teikiamą 4.2 punkte nurodytam operatoriui.

iv) *Nepriklausomos reguliavimo struktūros vykdomas stebėjimas*

Stebėti, kaip 4.2 punkte nurodyti operatoriai atlieka viešųjų paslaugų užduotis, ar prieiga prie viešojo pašto tinklo yra atvira, ir kaip atitinkamais atvejais suteikiamos licencijos ir kontroliuojamos deklaracijos, kaip 4.2 punkte nurodyti operatoriai laikosi suteiktų specialiųjų ar išimtinių teisių, turėtų būti patikėta organui ar organams, kurie nuo tokių operatorių yra nepriklausomi ⁽¹⁾.

Tas organas turėtų pirmiausia užtikrinti: kad rezervuotų paslaugų teikimo sutartys būtų visiškai skaidrios, tokioms paslaugoms būtų išrašomos atskiros sąskaitos-faktūros ir jos būtų atskirtos nuo tokių nerezervuotų paslaugų kaip spausdinimas, ženklavimas etiketėmis ir dėjimas į vokus; kad paslaugų, kurios yra iš dalies rezervuotos ir iš dalies liberalizuotos, sąlygos ir reikalavimai būtų atskiri; ir kad rezervuotasis elementas būtų prieinamas visiems pašto naudotojams, nesvarbu, ar jie perka nerezervuotąją dalį, ar ne.

v) *Rezervuotų paslaugų veiksmingas stebėjimas*

Valstybė narė turėtų stebėti užduotis, kurioms konkurencija netaikoma, lygindama jas su paskelbtais paslaugos planais ir atlikimo lygiu ir reikalauti reguliariai bei viešai atsiskaityti, kaip atliekamos tokios paslaugos.

vi) *Apskaitos skaidrumas*

Kiekvienas 4.2 punkte nurodytas operatorius naudojasi vienu pašto tinklu konkuruodamas įvairiose rinkose. Operatoriai, valdantys universalųjį pašto tinklą, turi galimybę lengvai taikyti diskriminacines kainas ir paslaugas įvairioms klientų klasėms ar net vienos klasės viduje, nes susidaro didelės pridėtinės sąnaudos, kurių negalima visiškai ir tiksliai priskirti kokiam nors vienai paslaugai. Todėl labai sunku nustatyti kryžminį subsidijavimą tarp pašto siuntų tvarkymo įvairių etapų viešajame pašto tinkle ir tarp rezervuotų paslaugų ir paslaugų, teikiamų konkurencinėmis sąlygomis. Be to, daugelis operatorių kultūrinėms pašto siuntoms taiko lengvatinius tarifus, kurie aiškiai nepadengia vidutinių bendrųjų sąnaudų. 5 ir 90 straipsniai įpareigoja valstybes nars užtikrinti, kad būtų visiškai laikomasi Bendrijos teisės. Komisija mano, kad tinkamiausias būdas įvykdyti tą įsipareigojimą būtų, jei valstybės narės reikalautų iš 4.2 punkte nurodytų operatorių turėti atskirus finansinius įrašus, kuriuose atskirai būtų nurodytos, *inter alia*, sąnaudos ir įplaukos, susijusios su paslaugomis, teikiamomis pagal išimtines teises, ir paslaugomis, teikiamomis konkurencinėmis sąlygomis, ir sudaryti galimybę išsamiai įvertinti sąlygas, taikomas įvairiuose viešojo pašto tinklo prieigos taškuose. Jei paslauga susideda iš elementų, kurių vieni priskiriami rezervuotoms, kiti konkurencinėms paslaugoms, atskirai turėtų būti nurodytos kiekvieno elemento sąnaudos. Vidaus apskaitos sistemos turėtų remtis nuosekliai taikomais ir objektyviai pateisinamais sąnaudų apskaitos principais. Parengiamos finansinės ataskaitos, jos patikrinamos nepriklausomų auditorių, kuriuos gali skirti nacionalinė reguliavimo institucija, ir skelbiamos pagal atitinkamus Bendrijos ir nacionalinius teisės aktus, taikomus komercinėms organizacijoms.

vii) *Nediskriminacinė prieiga prie pašto tinklo*

Operatoriai turėtų teikti universaliasias pašto paslaugas užtikrindami klientams arba tarpininkams nediskriminacinę prieigą prie atitinkamų prieigos taškų pagal naudotojų poreikius. Prieigos sąlygos, įskaitant sutartis (kai jos sudaromos), turėtų būti skaidrios, atitinkamu būdu skelbiamos ir taikomos be jokios diskriminacijos.

Kai kurie operatoriai tam tikroms klientų grupėms, atrodo, neskaidriai taiko lengvatinius tarifus. Valstybės narės turėtų stebėti prieigos prie tinklo sąlygas ir stengtis užtikrinti, kad

⁽¹⁾ Žr. ypač Pašto direktyvos 9 ir 22 straipsnius.

nebūtų jokios nei naudojimosi sąlygų, nei reikalaujamo užmokesčio diskriminacijos. Svarbiausia turėtų būti užtikrinama, kad tarpininkai, įskaitant operatorius iš kitų valstybių narių, galėtų rinktis iš esamų priegios prie viešojo pašto tinklo taškų ir per pagrįstą laikotarpį galėtų prie jo prieiti už sąnaudomis paremtą kainą pagal faktiškai reikalaujamas paslaugas.

Įsipareigojimas suteikti nediskriminacinę priegią prie viešojo pašto tinklo nereiškia, kad valstybės narės privalo užtikrinti priegią korespondencijos siuntoms iš savo teritorijos, kurias, pažeisdamos pašto monopolį ir siekdamos pasinaudoti mažesniu pašto tarifu, komercinės įmonės perdavė kitai valstybei, kad jos patektų į viešąjį pašto tinklą per tos kitos valstybės pašto operatorių. Kitos ekonominės priežastys, tokios kaip gamybos sąnaudos ir įrenginiai, pridėtinė vertė ar teikiamų paslaugų lygis kitose valstybėse narėse, nėra laikomi neleistiniais. Už sukčiavimą nepriklausomas reguliavimo organas gali skirti bausmes.

Šiuo metu pašto siuntoms, kurių gamybos procese prieš joms įgyjant fizinę formą duomenys perduodami per valstybių sienas, priega prie pašto tinklo kartais neleidžiama arba leidžiama su tam tikromis sąlygomis. Šie atvejai paprastai vadinami nefiziniu atgaliniu paštu. Šiuolaikinėmis sąlygomis

pašto operatoriui, pristatančiam paštą, dėl galutinio pristatymo mokesčio dydžio tikrai gali kilti ekonominių problemų. Operatoriai stengiasi išspręsti šią problemą nustatydami tinkamą galutinio pristatymo mokesčių sistemą.

Vadovaudamasi Sutarties 5 straipsniu Komisija gali pareikalauti, kad valstybės narės jai praneštų taikomas priegios sąlygas ir jų motyvus. Komisija tokios pareikalautos informacijos negali atskleisti, kiek tai laikoma profesine paslaptimi.

9. PERSVARSTYMAS

Šis pranešimas priimtas Bendrijos lygiu siekiant padėti įvertinti tam tikrą įmonių elgesį ir tam tikras valstybės priemones, susijusias su pašto paslaugomis. Tikslinga, kad po tam tikro laiko, galbūt iki 2000 m., Komisija įvertintų pašto sektorių pagal Sutarties taisykles ir nustatytų, ar, remiantis socialiniais, ekonominiais ar technologiniais sumetimais bei pašto sektoriuje sukaupta patirtimi, reikia keisti šiame pranešime išdėstytus požiūrius. Kai prireiks, Komisija, atsižvelgdama į šiame pranešime nustatytus tikslus, atliks visuotinę padėties pašto sektoriuje įvertinimą.